

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2000/80

Karar Sayısı : 2003/96

Karar Günü : 11.11.2003

Resmi Gazete tarih/sayı: 15.1.2004/25347

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara Altıncı İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 4.11.1981 günlü, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13. maddesinin 3826 sayılı Yasa ile değiştirilen (a) fıkrasının birinci bendinde yer alan "... bunlardan Yükseköğretim Kurulunun seçeceği üç kişi..." ibaresinin, Anayasa'nın 13., 104., 130. ve 131. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Üniversite rektör adaylığı seçimine katılan ve öğretim üyeleri tarafından yapılan seçimde ikinci yüksek oyu alarak altı kişilik aday listesinin ikinci sırasında bulunan, ancak Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilerek Cumhurbaşkanına sunulan üç kişilik listede yer almayan davacının, rektör adayı belirleme işleminin iptali ve Cumhurbaşkanlığı'nın atama işleminin yok sayılması için açtığı davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılığı savını ciddi bulan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2547 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin 3826 sayılı Yasa ile değiştirilen (a) fıkrasının itiraz konusu ibareyi de içeren birinci bendi şöyledir:

"a) Devlet Üniversitelerinde rektör, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasından Cumhurbaşkanınca atanır. Rektörün görev süresi 4 yıldır. Süresi sona erenler aynı yöntemle yeniden atabilirler. Ancak iki dönemden fazla rektörlük yapılamaz. Rektör, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü tüzelkişiliğini temsil eder. Rektör adayı seçimleri gizli oyla yapılır. Oy veren her öğretim üyesi oy pusulasına yalnız bir isim yazabilir. Birinci toplantıda öğretim üyelerinin en az yarısının hazır bulunması şarttır. Bu sağlanamadığı takdirde toplantı 48 saat ertelenir ve nisap aranmaksızın seçime geçilir. Bu toplantıda en çok oy alan 6 kişi aday olarak seçilmiş sayılır, bunlardan Yükseköğretim Kurulunun seçeceği üç kişi atanmak üzere Cumhurbaşkanına sunulur. Vakıflarca kurulan üniversitelerde rektör adaylarının seçimi ve rektörün atanması ilgili mütevelli heyet tarafından yapılır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 13., 104., 130. ve 131. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK, Rüştü SÖNMEZ, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU ve Ahmet AKYALÇIN'ın katılımlarıyla 14.12.2000 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, Yükseköğretim Kurulu'na verilen görev ve yetkilerin Anayasa'nın 131. maddesinde sayıldığı, bunlar arasında üniversitelerin rektör seçimlerinde, öğretim üyeleri tarafından seçilen altı rektör adayının üçe indirilmesi görevinin bulunmadığı, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılan bu seçimin, yalnız Anayasa'nın 104. ve 130. maddeleri ile Cumhurbaşkanı'na tanınan üniversite rektörünü seçme ve atama yetkisini değil, bu konuda üniversite öğretim üyelerine tanınan seçim hakkını da anlamsız kılarak, öğretim üyelerinin demokratik haklarını sınırlandırdığı, bu nedenlerle de öğretim üyeleri tarafından seçilen altı rektör adayının Yükseköğretim Kurulu tarafından üç adaya indirilmesine ilişkin kuralın, Anayasa'nın 13., 104., 130. ve 131. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 130. maddesinin altıncı fıkrasında, "kanunun belirlediği usul ve esaslara göre rektörler Cumhurbaşkanınca seçilir ve atanır" denilmiş, 104 . maddesinde de üniversite rektörlerini seçme görevi Cumhurbaşkanının yürütme alanına ilişkin görevleri arasında sayılmıştır. Böylece, rektörlerin seçimleri ve atanmaları konusundaki nihai yetki Cumhurbaşkanı'na verilirken buna ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi ise yasakoyucuya bırakılmıştır.

2547 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin (a) fıkrasının 3826 sayılı Yasa ile değiştirilen birinci bendi uyarınca, üniversite öğretim üyeleri tarafından altı rektör adayının seçilmesi, bunlar arasından Yükseköğretim Kurulu'na belirlenecek üç adayın da seçim ve atama yapılmak üzere Cumhurbaşkanı'na sunulması, Anayasa'nın 130. maddesine göre, rektör seçimi ve atanması konusunda yasakoyucuya verilen düzenleme yetkisi bağlamında Cumhurbaşkanı'nın yapacağı seçimden önce adayların saptanması işlemidir. Kuşkusuz, Yükseköğretim Kurulu, Cumhurbaşkanı'na sunulacak üç adayı belirlerken, üniversite öğretim üyelerinin seçtikleri adayların aldıkları oy oranı ve buna göre yapılan sıralama ile diğer objektif ölçütleri de gözетerek Cumhurbaşkanı'nın rektör seçme ve atama yetkisinin adil ve hukuka uygun olarak kullanılması için gerekli ortamı sağlayacak, ayrıca, bu işlem, yargı denetimine de açık olacaktır.

Belirtilen nedenlerle kural, Anayasa'nın 104. ve 130. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Sacit ADALI ve Fazıl SAĞLAM bu görüşlere ek gerekçe ile katılmışlardır.

Konunun Anayasa'nın 13. ve 131. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

4.11.1981 günlü, 2547 sayılı "Yükseköğretim Kanunu"nun 13. maddesinin 3826 sayılı Yasa ile değiştirilen (a) fıkrasının 1. bendinde yer alan "...bunlardan Yükseköğretim Kurulunun seçeceği üç kişi..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 11.11.2003 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye		Üye
Mehmet ERTEN		Fazıl SAĞLAM

EK GEREKÇE

1982 Anayasası'na göre rektörleri seçme ve atama yetkisi Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Bu kuralda herhangi bir değişiklik yapılmış değildir. Bu nedenle "kanunun belirleyeceği usul ve esaslar" Cumhurbaşkanı'nın bu yetkisini etkisiz kılacak bir düzenleme olamaz. Tam aksine ona yardımcı bir işleve sahip olmak zorundadır. Bu amaçla çıkarılacak bir yasa bu işlevi yerine getirme yetkisini, yasanın orijinal metninde olduğu gibi yalnızca YÖK'e verebileceği gibi, itiraz konusu kuralda düzenlendiği şekilde YÖK ile birlikte ilgili üniversitenin öğretim üyelerinin de

katılımına açık tutabilir. Ancak üniversite özerkliğinin asli sahipleri olan öğretim üyelerinin iradesine öncelik veren bir yöntemin rektörlerin seçilmeleri ve atanmaları bakımından üniversite özerkliğine ve demokratik ilkelere daha uygun düştüğü de kuşkusuzdur. İtiraz konusu kuralda orta bir yol izlenerek, rektör adaylarının seçimi önce o üniversitenin bilimsel özerkliğinin asli sahibi olan öğretim üyelerince yapılmakta, bu seçim sonunda belirlenen 6 kişilik aday listesi, YÖK bünyesinde yapılan ikinci bir seçimle üçe indirilmektedir. Burada YÖK'ün seçme yetkisini birinci seçmenin iradesine uygun olarak kullanması asıldır. Aksi takdirde asıl seçmenin iradesine müdahale edilmiş olur. Böyle bir müdahalenin haklı olabilmesi için hukuken geçerli bir nedene dayanması gerekir. Örneğin sıralamada üst sırada yer alan bir adayın, yasanın aradığı koşulları taşınamaması, üniversite özerkliği ve onun gerektirdiği bilimsel bağımsızlıkla ya da akademik etik kuralları ile bağdaşmayan bir eylem ya da eserin bir tespit edilmiş olması, bir sıralama değişikliğini haklı ve gerekli kılabilir.

Üniversitelerde yapılan rektör aday seçimine altıdan fazla adayın katılması göstermelik bir durumdur. Yarışma çoğu kez iki, üç ya da dört aday arasında cereyan eder. Bu durumda dava konusu olayda olduğu gibi, salt yasanın öngördüğü 6 kişilik listeyi oluşturmak ve böylece rektörlük seçiminin yapay bir biçimde tekrarlanmasını önlemek amacıyla kendisine oy veren sembolik adaylar gündeme gelir. Bunlar gerçek anlamda aday değildir. YÖK'ün bu türden sembolik iki aday yanında seçilmesini istediği bir gerçek adayı ekleyerek Cumhurbaşkanı'na üç kişilik liste sunması, Anayasa'nın Cumhurbaşkanı'na tanıdığı bir yetkiyi kullanılmaz hale getirir.

YÖK'ün öğretim üyelerinin iradesine haksız bir biçimde müdahale etmesi ve/veya yasanın kendisine tanıdığı yardımcı nitelikteki bir yetkiyi Cumhurbaşkanının Anayasa'da öngörölmüş olan yetkisini etkisiz kılacak biçimde kullanması halinde, böyle bir işlemin iki yoldan denetlenmesi mümkündür. Cumhurbaşkanı olayda olduğu gibi listeyi geri çevirebilir ve/veya hak ve menfaati haleldar olan aday, idari yargıya başvurarak YÖK işleminin yürütölmesinin durdurulmasını ve iptalini isteyebilir. İtiraz konusu kuralı her iki denetim olanağına da açık olarak yorumlamak, Anayasa'nın 104, 130 ve 125. maddelerinin gereğidir. İtiraz konusu kural, yukarıdaki anlam ve kapsamıyla Anayasa'ya aykırı görölmemiştir.

Açıklanan nedenlerle karara bu ek gerekçe ile katılıyoruz.

Üye

Sacit ADALI

Üye

Fazıl SAĞLAM